

Naturkvalitetsplan for Slagelse Kommune 2024

Forside: Ådal, akvarel af Villy Jensen.

Må citeres med kildeangivelse

Indhold

Resumé	4
Formål og baggrund	6
Principper for prioritering af naturprojekter	7
Kriterier for udvælgelse af projekter	8
Elementer der kan indgå i konkrete projekter	8
Overvågning og kortlægning af fokusarter	9
Den tørre kystnatur, fokusområde	10
Skovene, fokusområde	12
Ådalene, fokusområde	14
Referencer	16

Bilag

Basisnaturanalyse -Slagelse Kommune 2023. Rapport udarbejdet af Natur360

Indhold i basisnaturanalysen (bilaget):

Baggrund	4
Proces til udvælgelse af arter og naturtyper	4
Kystnær natur	7
Bakke-soløje	8
Digesvale	10
Gul evighedsblomst	12
Hættemåge	14
Markfirben	16
Sand-rottehale	18
Strandtudse	20
Uldhale	22
Skoven	24
Brud	26
Frynseflagermus	28
Hasselmus	30
Lille flagspætte	32
Skov-gøgelilje	34
Skovperlemorsommerfugl	36
Sort bøgebuk	38
Ådalen	40
Dukatsommerfugl	42
Isblåfugl	44
Kær-fnokurt	46
Løvfrø	48
Odder	50
Seline	52
Spidssnudet frø	54
Stor kobbersneppe	56
Vibe	58
Referenceliste	60
Bruttoartsliste	62

Resumé

Naturkvalitetsplanen skal bidrage til at sikre en prioriteret indsats for naturen i Slagelse Kommune. Planens bærende princip er, at en naturindsats skal målrettes de arter og naturtyper, som er mest truede eller i tilbagegang (brandmandens lov).

På baggrund af en kortlægning af rødlistede plante- og dyrearter i Slagelse Kommune via en basisnaturanalyse, er der udvalgt 24 arter som sættes i fokus for en naturindsats.

Der er udvalgt 3 områdetyper til en indsats: 1) Den tørre kystnatur, 2) Skovene og 3) Ådalene.

De udvalgte arter (fokusarter) kan betragtes som repræsentanter eller "ambassadører" for en større gruppe af plante- og dyrearter, der er knyttet til levestederne. Indsatsens for fokusarterne vil således generelt have en bredere effekt end blot for arten selv.

Naturkvalitetsplanen oplister en række kriterier, som vil få indgå i afvejningen af, hvilke konkrete naturprojekter, der iværksættes fremadrettet.

Planen oplister desuden en række tiltag og metoder, som kan bringes i spil i konkrete projekter.

I basisnaturanalysen er de enkelte fokusarter beskrevet. Herunder udbredelse, trusler og forslag til forvaltningstiltag.

Gul evighedsblomst er en af fokusarterne for den tørre kystnatur. Foto: Knud H Larsen.

Formål og baggrund

Naturkvalitetsplanen skal bidrage til at sikre en prioriteret indsats for naturen i Slagelse Kommune.

Naturkvalitetsplanens bærende princip er, at en naturindsats skal målrettes de arter og naturtyper, som er mest truede eller i tilbagegang (brandmandens lov).

Levestederne for vilde planter og dyr forringes og er i tilbagegang såvel nationalt som globalt. Vi taler i dag om en global "biodiversitetskrise".

En rapport /1/ fra Aarhus Universitet omhandlende tilstanden for biodiversiteten i Danmark i 2020 konkluderer, at det ikke er lykkedes at standse tabet af biodiversitet i de senere år. Tværtimod er der fortsat en signifikant tilbagegang. Ud af 171 indikatorer for arter, levesteder og processer vurderes 51% at være i stadig tilbagegang, men kun 12 % vurderes at være stabile eller i fremgang. Mest alvorlig er tilbagegangen for skov, græsland/hede samt mose/eng.

Via Natura-2000 handleplanerne gennemføres der en aktiv indsats for en række udpegede arter og naturtyper (udpegningsgrundlagene) i Natura 2000-områderne. Denne indsats er lovpligtig. Men der er ikke en pligt til en aktiv indsats for truede arter, som ikke er udpegede for Natura 2000-områderne.

Naturkvalitetsplanlægning er et værktøj, som udbredt anvendes af kommunerne til at yde en ikke-lovpligtig indsats for at sikre og forbedre vilkårene for truede arter.

Der findes ikke en entydig definition eller afgrænsning af, hvad en naturkvalitetsplan skal eller kan indeholde. Typisk er der tale om kortlægning, trusselsbeskrivelser og indsatsbeskrivelser for naturværdier på et detaljerings- og ambitionsniveau, som kan variere meget.

Slagelse Kommune udarbejdede allerede i 2011 en naturkvalitetsplan. Mange af de indsatser, som var foreslået i planen, er siden gennemført. Slagelse Kommune har med vedtagelse af bæredygtighedsstrategien for 2024-25 besluttet, at der udarbejdes en ny naturkvalitetsplan (nærværende dokument) på rammeniveau.

Planen er et supplement til den naturindsats, der gennemføres via Natura 2000-handleplanerne, vandområdeplanerne, skovstrategien og via kommunens drift og planlægning som beskrevet i Slagelse Kommunes bæredygtighedsstrategi.

Naturkvalitetsplanen er udarbejdet på rammeniveau, og udpeger derfor ikke konkrete arealer til en eventuel indsats.

Principper for prioritering af naturprojekter

Grundlaget for naturkvalitetsplanen er en kortlægning af forekomsterne af rødlistede arter i Slagelse Kommune. Kortlægningen er gennemført som del af en basisnaturanalyse (vedhæftede bilag) og er foretaget på baggrund af dataudtræk fra eksisterende databaser.

Rødlisten er et internationalt anerkendt system, som er udarbejdet af IUCN (International Union for Conservation of Nature). De rødlistede arter er inddelt i forskellige kategorier på en skala, alt efter hvor truede de er:

- Regionalt uddød (RE)
- Kritisk truet (CR)
- Truet (EN)
- Sårbar (VU)
- Næsten truet (NT)
- Ikke truet (LC)

Dataanalysen viser, at der p.t. er registreret forekomst af i alt 254 rødlistede arter i Slagelse Kommune. Bruttolisten ses side 62-67 i basisnaturanalysen.

På baggrund af denne kortlægning er der udvalgt 24 arter, der sættes i fokus for en målrettet indsats. De udvalgte arter (fokusarter) kan betragtes som repræsentanter eller "ambassadører" for en større gruppe af plante- og dyrearter, der er knyttet til levestederne. Indsatsens for fokusarterne vil således generelt have en bredere effekt end blot for arten selv.

For at få størst mulig synergi og effekt af tilgængelige ressourcer afgrænses/målrettes indsatsen mod tre fokusområder (natur- og landskabstyper): 1) Ådalene, 2) den tørre kystnatur og 3) skovene. Tre områdetyper, hvor en indsats med naturforvaltning og naturgenopretning vil kunne bidrage markant til at sikre og forbedre biodiversiteten i Slagelse Kommune.

Arterne repræsenterer et bredt udvalg af organismegrupper for at rette et fokus på begreberne biodiversitet og biologisk mangfoldighed i bred forstand. Arterne repræsenterer således både planter, insekter, fugle, pattedyr, padder og krybdyr.

De udvalgte rødlistede arter (fokusarterne) som repræsenterer de tre fokusområder ses af tabellen herunder.

Tør kystnatur	Skovene	Ådalene
Digesvale	Hasselmus	Stor kobbersneppe
Hættemåge	Lille flagspætte	Vibe
Uldhale	Skovperlemorsommerfugl	Dukatsommerfugl
Strandtudse	Sort bøgebuk	Løvfrø
Bakke-soløje	Brud	Odder
Gul evighedsblomst	Frynseflagermus	Spidssnudet frø
Sandrottehale	Skov-gøgelilje	Isblåfugl
Markfirben		Kær-fnogurt
		Seline

I basisnaturanalysen er der en beskrivelse af de enkelte arter, herunder kortlagt forekomst, generelle trusler og forslag til forvaltningstiltag.

Så vidt muligt vil der ved planlægning for konkrete projekter for arterne indtænkes synergi via andre indsatser f.eks. ved klima-lavbundsprojekter, Natura 2000-indsatsen, vandløbsprojekter mm.

Kriterier for udvælgelse af projekter

Der vil indgå en række kriterier i afvejningen af, hvilke naturprojekter der iværksættes på baggrund af naturkvalitetsplanen.

Mulighederne for at

- sikre eller forbedre vilkårene for konkrete fokusarter og øvrige arter som er knyttet til levesteder for disse
- imødegå både aktuelle trusler og potentielle/forventede trusler som følge af f.eks. klimaforandringer
- sikre større sammenhængende naturarealer frem for små
- skabe synergi med anden projektindsats
- etablere naturligt græsningstryk, herunder helårsgræsning frem for sæsongræsning
- skabe ny natur i tæt tilknytning til eksisterende natur f.eks. ved ekstensivering/afgræsning af agerjord
- sikre naturlige processer, f.eks. naturlig hydrologi og vegetationsudvikling
- genskabe naturlig overgang mellem vandløb og enge/moser
- skabe eller genskabe vådområder som fugtige enge/moser og vandhuller
- sikre eller skabe arealer med naturrig eller urørt skov
- sikre skovlysninger, skovbryn og levende hegn
- udnytte eksisterende økonomiske støttemuligheder
- sikre tilgængelighed og formidling for offentligheden
- etablere positive samarbejdsrelationer mellem involverede parter.

Ikke alle kriterier vil realistisk set kunne opfyldes i en konkret projektsammenhæng. Der vil således blive tale om en samlet afvejning.

Elementer der kan indgå i konkrete projekter

De projekter der iværksættes, vil typisk kunne indeholde indsatser som

- genskabelse af vådområder ved afbrydning af dræn og grøfter evt. suppleret med overfladiske skrab
- anlæggelse vandhuller
- oprensning af eksisterende tilgroede søer
- indhegning til græsning med heste og kreaturer
- udpining af næringsrige arealer
- udlægning af sten på terrestriske naturarealer
- afbrænding af tætte græsbevoksninger
- assisteret spredning af arter fra lokale bestande (flora og fauna)
- bevaring af gamle træer
- veteranisering af træer
- faunapassager ved veje, jernbære eller andre barrierer
- frilægning af rørlagte vandløb eller anden form for vandløbsrestaurering.

Basisnaturanalysen indeholder forslag til forvaltningstiltag for de enkelte fokusarter.

Kommunen afsøger løbende nye metoder til udvikling af natur og afprøver disse i projektsammenhæng.

Projekter, der iværksættes på baggrund af naturkvalitetsplanen på privat ejendom, vil ske via frivillige aftaler mellem lodsejere og kommunen. I særlige tilfælde, hvor væsentlige naturinteresser ikke kan sikres alene ved frivillig aftale, kan kommunen overveje at rejse en fredningssag efter naturbeskyttelseslovens kapitel 6.

Overvågning og kortlægning af fokusarter

I det omfang, det er muligt, og ressourcerne er til stede, vil der ved gennemførelse af konkrete projekter indgå en eftersøgning og evt. overvågning af en eller flere fokusarter, som er relevante for projektet. Fokusarterne vil desuden fremhæves i forbindelse med formidling og italesættelse af projekterne.

Der vil desuden løbende blive gennemført eftersøgninger af fokusarterne bredt i kommunen på kendte og potentielle levesteder i det omfang ressourcerne er til stede.

Dukatsommerfugle er en af fokusarterne for ådalene. Foto: Knud H Larsen.

Den tørre kystnatur, fokusområde

I Slagelse Kommune ligger nogle af de mest artsrige naturområder som tørre kystnære overdrev eller strandoverdrev.

Kystskrænterne har et helt særligt mikroklima, som opstår fordi de ligger i nærhed til havet, er solbeskinnede og er vestvendte og dermed vindudsatte. Storebæltsregionen er desuden en af de mest nedbørsfattige regioner i landet. Jordoverfladen på skrænterne kan derfor opnå meget høje temperaturer, som er nødvendige i livscyklussen for mange arter. Kystskrænter er således vigtige levesteder for mange sjældne arter af f.eks. planter, insekter og krybdyr. Generelt er arealerne ganske små og isolerede, hvilket gør dem særligt sårbare.

Der er tale om arealer, der inden for en meget lang tidshorisont ikke har været omlagt og intensivt udnyttet som agerjord, - måske aldrig. Mange af arealerne er beliggende i sommerhusområder, og en del på meget stejle kystskrånninger. Beliggenheden i sommerhusområder, gør arealerne særligt sårbare, da beskyttelsen i § 3 i naturbeskyttelsesloven her ofte er reduceret til udelukkende at gælde for landbrugsmæssige ændringer.

Selv om der er særlig fokus på de kystnære overdrev, udelukker det ikke en indsats for overdrev beliggende længere inde i landet.

De rødlistede arter, der er udvalgt som fokusarter for en indsats på den tørre kystnatur er:

Tør kystnatur
Digesvale
Hættemåge
Uldhale
Strandtudse
Bakke-soløje
Gul evighedsblomst
Sandrottehale
Markfirben

Det bemærkes, at hættemåge og til dels strandtudse ikke er karakterarter for den tørre kystnatur. De er medtaget som "bindeled" til den våde kystnatur, dvs. som fokusart i tilfælde, hvor der kan gennemføres en indsats for tør og våd kystnatur i en sammenhæng. I den forbindelse er hættemågen nøgleart, som ved sin tilstedeværelse kan gavne ynglemuligheder for en lang række af f.eks. terner og vadefugle.

Supplerende beskrivelse af de enkelte fokusarter fremgår af basisnaturanalysen. Herunder status, trusler og forslag til forvaltningstiltag.

Kystoverdrev med markfirben, digesvaler, gul evighedsblomst og natsværmeren uldhale (akvarel af Villy Jensen).

Skovene, fokusområde

De danske skove er generelt præget af at have være intensivt drevet med træproduktion som formål gennem århundreder. Biodiversiteten er generelt lav sammenlignet med den, der kan opnås i naturskov og urskov.

Danmarks skovareal var i starten af 1800-tallet nede på ca. 2 %. Som en følge heraf blev skovforordningen indført i 1805, og formålet med denne var, at sikre produktion af træ. Græsning med dyr i skoven blev ulovlig for at undgå skadelig påvirkning på træerne ved slid, bidskader og afskrælning af bark.

Ved at genindføre naturlige processer, herunder græsning og etablering af mere naturlig hydrologi kan man opnå en mere dynamisk og naturlig skov. En naturlig skov eller urskov er en af de naturtyper, der kan have den allerstørste mangfoldighed af arter af planter, svampe og dyr. Kun få steder i Danmark og i Vesteuropa forekommer skove, som falder ind under kategorien. I dag er et af formålene i skovloven, at offentlige skove skal bidrage til at sikre og opretholde biologisk mangfoldighed

Slagelse Kommune har udarbejdet en skovstrategi for egne skove, som blandt andet har til formål at øge naturindholdet og biodiversiteten i disse. Som privat lodsejer kan man opnå statslige tilskud til at udlægge skovarealer som "urørt skov"

I Slagelse Kommune findes der udbredte private skovområder øst for Slagelse by. Ligeledes findes der relativt store skovarealer langs sydkysten bl.a. ved Basnæs og Bisserup. Kommunen har ikke detaljeret kendskab til karakteren og naturindholdet i de private skove, men det overordnede indtryk er, at der primært er tale om traditionel driftsskov. Dvs. skove, hvor dødt ved ikke efterlades, typisk er udgrøftede og store græssende dyr ikke er til stede.

En eventuel projektindsats i de private skove vil ske i et tæt samarbejde med frivillige lodsejere.

De udvalgte rødlistede arter (fokusarterne) som repræsenterer fokusområdet skovene ses af tabellen herunder.

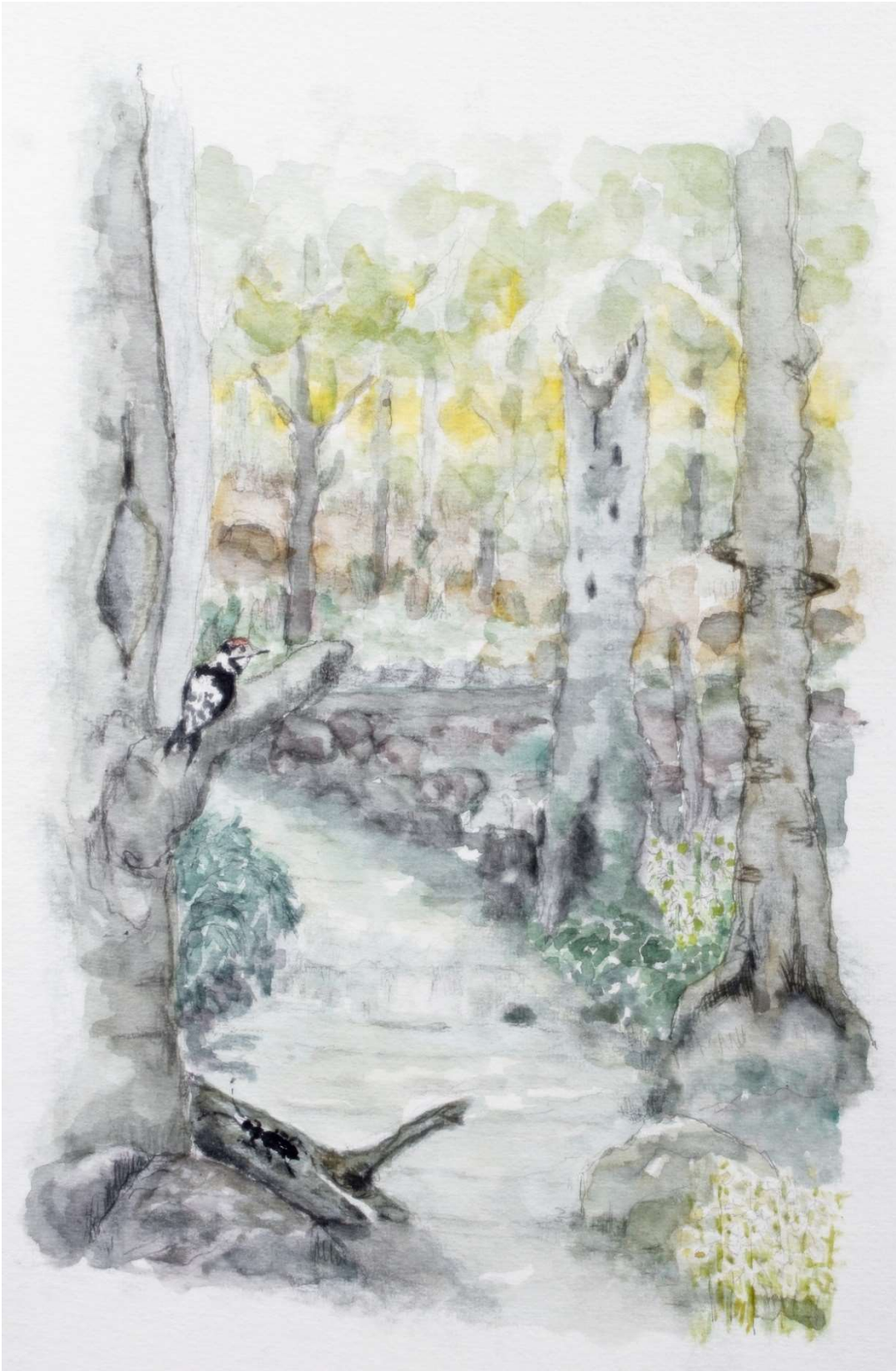
Skovene
Hasselmus
Lille flagspætte
Skovperlemorsommerfugl
Sort bøgebuk
Brud
Frynseflagermus
Skov-gøgelilje

Supplerende beskrivelse af de enkelte fokusarter fremgår af basisnaturanalysen. Herunder status, trusler og forslag til forvaltningstiltag.

Hasselmus er en af fokusarterne for skovene (akvarel af Villy Jensen).

Naturlig skov med vådområde, dødt ved og hulheder i træer. Lille flagspætte og sort bøgebuk er vist (akvarel af Villy Jensen).

Ådalene, fokusområde

Begrebet "ådal" defineres i forbindelse med naturkvalitetsplanen i bred forstand. De landskabsmæssige og naturmæssige elementer, der indgår i en ådal, kan variere meget lokaliteterne imellem. En grundforudsætning for, at et givet areal kan betragtes som ådal er, at der centralt er beliggende et vandløb, som leder vand gennem området. Den mængde af vand, som vandløbet fører (vandføringen) kan være større eller mindre, og vandløbet kan være enten mæandrerende, udrettet eller rørlagt.

Langs vandløbet vil der typisk være lavtliggende arealer, som kan være mere eller mindre velafgrænsede fra omkringliggende højere terræn. Sådanne lavtliggende arealer ligger ofte med et islæt af ferske enge og moser og delvist som agerjord, hvor dyrkningssikkerheden kan være mere eller mindre udfordret. På terræn, som skråner eller hælder ned mod de lavtliggende arealer, kan der være overdrev med betydelige naturværdier og eksisterende kildevæld eller tørlagte væld med potentiale for genskabelse.

I det samlede hele udgør en ådal optimalt, ud fra en biologisk synsvinkel, en sammenhængende mosaik af naturtyper, som giver levesteder for en meget lang række af dyr og planter.

I andre sammenhænge arbejdes der for en indsats, som vil kunne forbedre vilkårene for det naturlige plante- og dyreliv i ådalene. F.eks. via vandområdeplanlægningen og klimalavbundsordningen. Slagelse Kommune vil have opmærksomhed på, at udnytte de mulige synergieffekter, der kan opnås via en koordinering med denne planlægning.

De rødlistede arter, der er udvalgt som fokusarter for en indsats i ådalene er:

Fokusarter for ådalene
Stor kobbersneppe
Vibe
Dukatsommerfugl
Løvfrø
Odder
Spidssnudet frø
Isblåfugl
Kær-fnogurt
Seline

Supplerende beskrivelse af de enkelte fokusarter fremgår af basisnaturanalysen. Herunder status, trusler og forslag til forvaltningstiltag.

Spidssnudet frø er en af fokusarterne for ådalene (akvarel af Villy Jensen).

Naturlig ådal med enge, moser og slynget vandløb. Her er vist stor kobbersneppe, odder, dukatsommerfugl og traner (akvarel af Villy Jensen).

Referencer

/1/ Danmarks biodiversitet 2020 – tilstand og udvikling, Ejernæs, R. m.fl., 2021. Videnskabelig rapport nr. 465, Aarhus Universitet.

BILAG basisnaturanalyse 68 sider

Bagside

Redaktion: Knud Henrik Larsen og Kie Håland Knudsen